

4/12/03

**MINISTERIEEL BESLUIT HOUDENDE
BESCHERMING ALS MONUMENT, STADS- OF DORPSGEZICHT**

**DE VLAAMSE MINISTER VAN BINNENLANDSE AANGELEGENHEDEN,
CULTUUR, JEUGD EN AMBTENARENZAKEN,**

Gelet op het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten, stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij decreten van 22 februari 1995 en 8 december 1998;

Gelet op de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, gewijzigd bij bijzondere wet van 8 augustus 1988, inzonderheid artikel 6, § 1, I, 7 ;

Gelet op het besluit van de Vlaamse regering van 10 juni 2003 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse regering, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 29 augustus 2003;

Gelet op het ministerieel besluit van 04 november 2002 houdende ontwerp van lijst van voor bescherming vatbare monumenten, stads- en dorpsgezichten;

Gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen van 05 juni 2003, bekrachtigd op 03 juli 2003,

BESLUIT :

Artikel 1. Wordt beschermd, overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 3 maart 1976, gewijzigd bij decreten van 22 februari 1995 en 8 december 1998:

Wegens de artistieke, historische en sociaal-culturele waarde:

- als monument:

Sint-Pieters- en Paulusabdij van de benedictijnen, met inbegrip van onder meer de Sint-Pieters- en Paulusbasiliek, poortgebouw, abdij- en bijgebouwen, tuin, doorgang en gaanderij aan de Dijkstraat, zoals afgebakend op bijgevoegd plan, gelegen te Dendermonde (Dendermonde), Vlasmarkt 23;

bekend ten kadaster:

Dendermonde, 1ste afdeling, sectie D, perceelnummers 294T, 329F.

Wegens de artistieke, historische en sociaal-culturele waarde:

- als monument:

Zwartzusterklooster, met inbegrip van de kloostergebouwen, kapel, deel van voormalig landhuis, kloostertuin met tuinpaviljoen en retabel, zoals aangeduid op bijgevoegd plan, gelegen te Dendermonde (Dendermonde), Vlasmarkt 27, 29, 29B, 31;

bekend ten kadaster:

Dendermonde, 1ste afdeling, sectie D, perceelnummer 287D.

Artikel. 2. Het algemeen belang dat de bescherming verantwoordt, wordt door het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van de volgende intrinsieke waarden gemotiveerd:

De lijst van beschermenswaardige objecten omvat een diversiteit aan architectuur in wederopbouwstijl op het grondgebied van Dendermonde. De stad Dendermonde wordt ten gevolge van de vernielingen tijdens WO I gekenmerkt door een complex samengaan van een grotendeels behouden middeleeuws gegroeid stratenpatroon met een beeldbepalende historiserende en regionalistische wederopbouwarchitectuur.

In dit dossier gaat het om twee aan elkaar palende begin 20ste-eeuwse gaaf bewaarde heropgebouwde religieuze complexen gerealiseerd door vooraanstaande architecten en gesitueerd in de historische stadskern op een locatie waar eertijds de bestuurlijke, handels-, financiële en religieuze instellingen resideerden.

De objecten vertonen voldoende intrinsieke kwaliteiten qua historische of cultuurhistorische betekenis of architecturale vormgeving en qua authenticiteit, representativiteit, zeldzaamheid of gaafheid om het algemeen belang van het behoud te verantwoorden.

De **artistieke waarde**, de **historische waarde** en meer bepaald de architectuurhistorische waarde, en de **sociaal-culturele waarde** van *de Sint-Pieters- en Paulusabdij van de benedictijnen, met inbegrip van onder meer de Sint-Pieters- en Paulusbasiliek, poortgebouw, abdij- en bijgebouwen, tuin, doorgang en gaanderij aan de Dijkstraat, zoals afgebakend op bijgevoegd plan*, gelegen Vlasmarkt 23 te Dendermonde:

De in het stadspanorama beeldbepalende abdij is gelegen in de historische stadskern aan de Vlasmarkt, de vroegere Koornaard, waarvan de driehoekige aanleg mogelijk teruggaat op een Frankische dries. Op deze locatie waren doorheen de eeuwen belangrijke bestuurlijke, handels-, financiële en religieuze instellingen gehuisvest. De benedictijnen van Affligem vestigden zich hier in 1837 in het voormalig kapucijnerklooster ter hoogte van het voormalig Prinsenhof, een van de verblijfplaatsen van de heren van Dendermonde. Deze historische site kent een lange occupatiegeschiedenis met residentieel karakter en evolueerde van een wereldlijk tot religieus 'machtscentrum'.

Het monumentaal abdijcomplex is een uitstekend voorbeeld van harmonieus samengaan van diverse bouwstijlen en -periodes zoals de vooroorlogse neogotische abdijkerk in combinatie met de wederopgebouwde abdijgebouwen, beide gerealiseerd door gerenommeerde architecten.

De gaaf bewaarde neogotische abdijkerk, een driebeukige kruiskerk gewijd aan Sint-Petrus en Sint-Paulus naar ontwerp van de gerenommeerde architect August Van Assche uit 1901-1902 en sinds 1939 verheven tot basiliek, is een stijlzuiver en representatief voorbeeld van de zogenaamde "reformed gothic". Deze architectuurstijl wordt gekenmerkt door het gebruik van de constructieve polychromie, het zichtbaar laten van de kleur en textuur van de diverse gebruikte materialen. De aankleding van de kerk is zeer sober gehouden en wordt bijna volledig

verkregen door het kleurig materiaalgebruik van onbewerkte baksteen, natuursteen en blauwe hardsteen afgewisseld met bepleisterde vlakken in contrast met de tegelvloer in zwart en wit marmer met geometrisch patroon.

Het stilistisch bijhorend mobiliair werd ontworpen door belangrijke en eveneens aan het Sint-Lucasinstituut geschoolde tijdgenoten. Onder meer R. Rooms, A. de Beule, P. Lenssens, A. Sinaeve en G. Ladon en hun ateliers verzorgden respectievelijk de in situ bewaarde altaren, koorgestoelte, kruisweg, biechtstoelen, glasramen en dergelijke. Dezelfde ateliers stonden na WO I eveneens in voor de restauratie van de beschadigde objecten.

De voor deze kerk ontworpen uitrusting getuigt van hoogstaande artistieke kwaliteiten en het gedegen vakmanschap van de kunstenaars.

Enkele oudere kunstvoorwerpen, zoals beeldhouwwerk dat wellicht uit de 15de, 16de en 17de eeuw dateert en enkele 20ste-eeuwse interieurelementen werden op harmonieuze wijze in de monumentale abdijkerk geïntegreerd.

De volledig ingesloten abdij is toegankelijk via het smal poortgebouw ten noorden van de abdijkerk. Dit poortgebouw werd gelijktijdig met de kerk door August Van Assche in neogotische stijl ontworpen en staat via een gang in verbinding met de abdij. De tijdens WO I verwoeste aanpalende abdijgebouwen werden circa 1924 heropgebouwd naar ontwerp van de gerenommeerde architect Valentin Vaerwyck. De abdij is een representatief voorbeeld van een traditionele kloosteropbouw van vier vleugels met een omlopende pandgang rond een vierkant binnenhof gerealiseerd in een neo-Vlaamse-renaissancestijl met kenmerkende evenwichtige gevelopbouw opgetrokken in bak- en zandsteenstijl met een indrukwekkende tuingevel.

De vergroting van de noord- en westvleugel door dom Antonius Maes volgens het oorspronkelijke ontwerp doet geen afbreuk aan de authenticiteit van het abdijcomplex.

De ruimteverdeling en het sober interieur in neostijlen veruitwendigen de levensvisie van de paters. De grote refter met uitspringende lezenaar en houten zoldering gedragen door monumentale zuilen, de fraaie 'ontvangstkamer' in neogotische stijl, de 'Kapittelzaal' in neoclassicistische stijl met neorococo-elementen, de grote 'ontvangstzaal' in neo-Vlaamse-renaissancestijl waar alle portretten van de abten verzameld zijn, en de 'spreekkamers' bleven integraal bewaard.

De bijhorende grote achterliggende tuin, die de abdij van de voormalige abdijschool scheidt, is toegankelijk via een doorgang aan de Dijkstraat. Samen met de tuin wordt de gekasseide koer, gaanderij en de korfboogvormige poort ter hoogte van de Dijkstraat in de bescherming opgenomen.

De artistieke waarde, de historische waarde en meer bepaald de architectuurhistorische waarde, en de sociaal-culturele waarde van het Zwartustersklooster met inbegrip van de kloostergebouwen, kapel, deel van voormalig Landhuis, kloostertuin met tuinpaviljoen en retabel, zoals aangeduid op bijgevoegd plan, gelegen aan de Vlasmarkt nr. 27-29-29b-31 te Dendermonde:

Het beeldbepalend klooster paalt aan de Sint-Pieters- en Paulusabdij en is gelegen in de historische stadskern aan de Vlasmarkt, de vroegere Koornaard, waarvan de driehoekige aanleg mogelijk teruggaat op een Frankische dries. Op deze locatie waren doorheen de eeuwen belangrijke bestuurlijke, handels-, financiële en religieuze instellingen gehuisvest. De zwartusters, sinds 1491 te Dendermonde actief in de ziekenzorg, vestigden zich in 1828 in het voormalig 'Gouvernement' ter hoogte van het voormalig Prinsenhof, een van de verblijfplaatsen van de heren van Dendermonde. De historische waarde wordt uitgemaakt door de lokalisatie van het klooster in de stadskern alsook omwille van het feit dat de orde reeds meer dan vijfhonderd jaar een wezenlijk onderdeel van de Dendermondse bevolking uitmaakte.

De tijdens WO I verwoeste kloostergebouwen werden naar ontwerp van de gerenommeerde architect Henri Valcke uit 1920 in een voor Dendermonde kenmerkende neotraditionele stijl heropgebouwd. Dit gaaf behouden eenvormige complex is een representatief voorbeeld van een traditionele kloosteropbouw van vier vleugels rondom een binnenkoer gedeeld door de kloosterkapel in neogotische stijl en is qua opbouw, ritmering, materiaalgebruik en vormgeving geïnspireerd op de vooroorlogse toestand. De vleugels zijn opgebouwd volgens een klassiek principe waarbij circulatiegangen aan de binnenkoer palen én de semi-publieke ruimtes zoals de ontvangst-, conferentiezaal, bureau van moeder overste en dergelijke in de straatvleugel zijn ondergebracht. De centrale inkom verleent zowel toegang tot het klooster als tot de in de as gelegen kloosterkapel.

Niettegenstaande de aankleding van de kapel onder invloed van het tweede Vaticaanse concilie versoerd werd, is de gebedsruimte kenmerkend voor een neogotische kloosterkapel. Waardevolle interieurelementen bleven behouden zoals onder meer de polychromie en het houtwerk in het hoogkoor, biechtstoel, glasramen, ijzeren radiatorafsluitingen naar ontwerp van de firma Billaux-Grossé, L. Grossé, I. Blanquaert en een 18de-eeuws gepolychromeerd madonnabeeld.

Bij de heropbouw van het kloostercomplex werd tevens een gedeelte van het voormalige Landhuis in de "nieuwbouw" geïncorporeerd. Dit bouwblok in bak- en zandsteen in classicistische stijl klimt in kern minstens op tot de 18de eeuw en gaat terug op één van de refugehuizen van de abdij van Affligem. Het behoort samen met het nabijgelegen tuinpaviljoentje tot de oudste elementen van deze historische site. De eenvoudige ommuurde kloostertuin hoorde als vanouds bij het kloosterdomein en herbergt nog een gepolychromeerd retabel in neogotische stijl in de zuidoostmuur.

Artikel 3. Met het oog op de bescherming zijn van toepassing:

De beschikkingen van het besluit van de Vlaamse regering van 17 november 1993 tot bepaling van de algemene voorschriften inzake instandhouding en onderhoud van monumenten en stads- en dorpsgezichten (Belgisch Staatsblad 10 maart 1994).

Brussel, 04-12-2003

Vlaams minister van Binnenlandse Aangelegenheden,
Cultuur, Jeugd en Ambtenarenzaken,

Paul VAN GREMBERGEN